

Za vprašanje stroškov je merodajen zgolj predpis § 285 np. Splošne določbe § 20 np. ali določbe civ. pravd. postopnika (§ 21 np.) ne prihajajo v poštev.¹⁷

Ponovno se pripeti, da se mejaša v postopku o ureditvi meja poravnata na izvestno mejno črto, ne moreta pa se zediniti glede stroškov. Po določbi § 283/5 np. sodišče lahko stroškovni izrek izloči in o njem posebej odloči.^{18 19}

Obnova postopka in spreminjanje odločb v socialnem zavarovanju.

Dr. Janko Vrančič.

(Nadaljevanje.)

V § 24 pok. z. se določa, da prejemanje rente počiva, dokler rentnik uživa nezgodno rento, do višine te rente, prav tako pa tudi, dokler prestaja daljšo kot enomesečno kazen na svobodi ali biva brez pristanka zavoda trajno v inozemstvu. Prečiščeno besedilo zakona se sicer glasi, da se v teh primerih renta „zaustravlja“, a tega izraza seveda ni razumeti tako, da bi se renta analogno obnovi postopka naknadno ustavila, marveč je pravilni izraz edino avtentičnega prvotnega besedila zakona, da renta počiva. Saj rentnik lahko že prej, preden se mu prizna renta iz pokojninskega zavarovanja, prejema nezgodno rento iz delavskega zavarovanja, tako da Pokojninski zavod za to rento že ve in mu svoje niti ne začne izplačevati. Prav tako mu je morda že rentnik sam ali kdo drugi sporočil, da bo šel rentnik v zapor ali v inozemstvo, tako da mu zavod za tiste mesece rente sploh ni nakazal. Seveda pride tudi v teh primerih lahko do obnovi postopka, ako zavod za ta dejstva ni vedel in je rentnik tudi ta čas rento protipravno prejemal. V takih primerih mu seveda lahko zavod naknadno po § 26 pok. z. rento za ta čas ustavi in zahteva povračilo.

V § 65 govori zakon o „ponovitvi zahteve invalidske rente“, če sta jo rentna komisija ali upravni odbor odbila, in dovoljuje tako ponovitev pred potekom enega leta samo, če se ugotovljeno zdravstveno stanje bistveno spremeni. Ta določba pa nima ni-

¹⁷ Vlad. obrazlož., Žilič-Šantek, str. 674.

¹⁸ Predlog Hautscha GZ 1917, št. 5, str. 56; vlad. obrazl., Žilič-Šantek, str. 674.

¹⁹ Ko je bila ta razprava že sestavljena, so izšli še naslednji članki: Britvič M., Uredjenje meda, Pravosudje 1939, šte. 11—12; Wagner E., Smetanje posjeda ili uredjenje meda, Mjesečnik 1939, št. 11—12; Bazala B., Uredjenje meda prema vanparničnom i ovršnom postupku, Mjesečnik 1940, št. 3—4.

kake zveze s pravo obnovo postopka, ker ne gre za spremembo prejšnjega pravnega stanja *ex tunc*, marveč le za popolnoma novo odločbo, ker se je prejšnje stanje spremenilo, zaradi česar ga je treba na novo urediti *ex nunc*.

Edino določbo, v kateri govori zakon o pok. zav. izrečno o „obnovi postopka“, ima v § 69. Po tej določbi je sodišče vezano na pravnomočne odločbe upravnih oblastev, izdane v mejah njihove pristojnosti, prav tako so pa upravna oblastva vezana na odločbe sodišča, izdane v mejah njegove pristojnosti; ako sloni pravnomočna odločba sodišča ali upravnega oblastva na odločbi o predhodnem vprašanju, za čigar samostojno odločitev sodišče ali upravno oblastvo nista bila pristojna, lahko zahteva stranka obnovo postopka, če je pristojno oblastvo o takem vprašanju izdalo drugačno pravnomočno odločbo, bodisi da je bila ta odločba sploh pozneje izdana ali da se stranka v prejšnjem postopku brez svoje krivde ni mogla nanjo pozivati.¹

Pod izrazom „sodišče“ § 69 pok. z. je mišljeno seveda vsako sodišče v širšem smislu, torej tudi razsodišče, ki v teh vprašanjih najbolj prihaja v poštev.

Mogoče je, da bi razsodišče z analogno uporabo predpisov civilnopravnega postopnika ob priliki razsojanja o zahtevku rente odločilo tudi o predhodnem vprašanju zavarovalne dolžnosti in bi to svojo pravico izvajalo zlasti iz § 254 c.p.p. in § 29 nar. z dne 10. oktobra 1908, drž. zak. št. 223, o razsodiščih za pokojninsko zavarovanje, po katerem odloča razsodišče tudi o vmesnih sporih, zlasti o prošnjah za vzpostavitev v prejšnji stan.

Po § 254 c.p.p. namreč sodišče ni dolžno prekiniti postopek, ako odločanje o pravnem sporu zavisi popolnoma ali deloma od obstoja in neobstoja nekega pravnega razmerja, ki je predmet druge že začete pravde ali ki se ima ugotoviti v postopku, začetem pri kakem upravnem oblastvu, marveč ima samo pravico, da postopek prekine.²

Pri razsodiščih za pokojninsko zavarovanje bi se lahko postavili na stališče, da pri njih odreja zakon izjemo od pravila, da smejo tudi ona odločati o vseh prejudicialnih vprašanjih, ker zakon o pok. zav. v § 68 izrečno določa, da razsodišče odloča o tožbah po § 66/2, torej le o zahtevkih rente, dočim spadajo odločbe o vseh ostalih pravicah in dolžnostih po § 66, 1., 3. in 4. odst., v izključno pristojnost Pokojninskega zavoda in upravnih obla-

¹ Gl. o tem poročevalčevu poročilo v pododboru socialnopolitičnega odbora avstrijske poslanske zbornice iz meseca septembra 1913, priloga št. 2187 k stenografskim zapisnikom poslanske zbornice, XXI. zasedanje, 1914.

² Gl. o tem Zuglia, Zakonik o sudskem postopku u gradjan-skim parnicama i uvodni zakon s komentarom i sudskim rješidbama, § 254 in tam navedene odločbe.

stev. Nadalje zato, ker niti zakon o pokojninskem zavarovanju, niti naredba o razsodiščih niti civilni pravdni postopnik nimajo nobene določbe, da se uporabljajo določbe c.p.p. analogno tudi pri razsodiščih za pokojninsko zavarovanje, češ da ima tudi § 29 nar. o razsodiščih, ki daje razsodiščem pravico odločati tudi o vmesnih sporih, zlasti o prošnjah o postavitvi v prejšnji stan, v mislih le druge postranske spore v teku postopka, ne pa tudi vprašanja zavarovanja, ki je temelj vsake pravice do rente. Vendar je pa končno uspeh isti, ali je razsodišče, ko je rešilo tožbeni zahtevek o renti, obenem odločilo o prejudicialnem vprašanju obstoja ali neobstoja zavarovanja samega, ali je pa svoj postopek prekinilo, dokler o tem vprašanju ne bi končno veljavno odločila pristojna upravna oblastva. Tudi če bi razsodišče odločilo o zavarovanju, te odločbe ne bi smelo postaviti v izrek (dispozitivni del) razsodbe, ki sme obsegati le razsodbo o tožbenem predlogu, t. j. o renti. Ker postane materialno pravnomočen po § 507 c.p.p. le dispozitivni del razsodbe, kolikor odloča o tožbenem zahtevku, s tem še nikakor ne more biti prekludirana morebitna nasprotna odločba pristojnega upravnega oblastva o zavarovanju samem.

To načelo izrečno potrjuje določba § 69 pok. z., po katerem lahko stranka zahteva obnovitev postopka, če sodišče ni bilo pristojno za samostojno odločitev o predhodnem vprašanju in pravnomočno odločbo.

Obnova postopka po § 69 prihaja za zavod, za nameščenca in njegove družinske člane in za službodavca v poštev le glede vprašanja zavarovanja, če je izšla že razsodba razsodišča. Glede vprašanja rente obnova po tej določbi ni mogoča, ker je vprašanje rente pri razsodiščih vedno glavno vprašanje in ne le prejudicialno vprašanje kot zavarovanje samo.

Obnovo postopka po § 69 pok. z. lahko zahteva zavod, zavarovanec ali njegov rodbinski član n. pr., ako je bilo takrat, ko je bila razprava na razsodišču, vprašanje zavarovanja pred upravnimi oblastvi že končno veljavno rešeno, ker je izdalo odločbo že ministrstvo, proti kateri po rednem upravnem potu pritožba ni bila več dopustna, a se je poslužil izrednega pravnega pomočnika tožbe na državni svet. Če je razsodišče ne glede na vloženo tožbo pri državnem svetu razsodilo o priznanju ali odklonitvi rente in pri tem odločilo o prejudicialnem vprašanju zavarovanja, a je državni svet vprašanje zavarovanja drugače rešil, lahko zahteva interesent obnovo postopka pri razsodišču.

Prav tako lahko zahteva interesent obnovo postopka pri razsodišču, ako je zavod ali zavarovanec, oziroma njegov rodbinski član, šele po razsodbi razsodišča pokrenil obnovo postopka o zavarovanju, ker je šele sedaj zvedel za kak razlog po § 128 zup.

ali šele sedaj prišel v položaj, da ga je mogel uveljaviti, ako so v tem obnovljenem podatku upravna oblastva vprašanje zavarovanja rešile drugače nego razsodišče.

Kakor dokazuje § 69 pok. z., je obnova postopka pred razsodiščem načelno dopustna. Če pa sme razsodišče obnoviti postopek o vprašanju zavarovanja, ni nikakega razloga, zakaj bi ga ne smelo dopustiti tudi o vprašanju rente.

Resnica je, da zakoni nikjer izrečno ne določajo, da se sme razsodišče posluževati analogno predpisov civilnega pravnega postopnika. Sicer določa § 695 cpp., da se predpisi 4. odseka o razsodiščih smiselno uporabljajo tudi pri razsodiščih, ki se določijo na način, dopuščen po zakonu, v statutih, v izjavi zadnje volje ali v kakem drugem ukrepu, ki ne temelji na dogovoru pravnih strank. Vendar § 695 za razsodišče za pokojninsko zavarovanje ne velja, ker govori le o razsodiščih, ki se lahko prostovoljno določijo v statutih itd., dočim je razsodišče za pokojninsko zavarovanje prisilno razsodišče, predpisano v zakonu o pokojninskem zavarovanju.

Vendar menim, da je pri razsodišču za socialno zavarovanje dopustna tudi obnova postopka o vprašanju priznanja ali odklonitve rente. Zakon o pok. zav. dopušča obnovo načeloma radi prejudicialnega vprašanja zavarovanja. Ako sme torej razsodišče pokojninskega zavarovanja sploh obnavljati postopek, je naravno, da ga sme obnavljati tudi v drugih primerih, če to zahteva najprirodnejši čut pravičnosti in pravnega reda. Saj se lahko zgodi, da se dožene šele po razsodbi razsodišča, da je bil n. pr. zdravnik podkupljen ali je bilo sicer zdravniško spričevalo, ki je povzročilo razsodbo, lažno, da je bil retnik v resnici brez zaslužka, dočim je razsodilo razsodišče na podstavi drugačnega poročila občine ali orožniške postaje itd. Obnovo postopka v takih primerih nujno zahteva pravni red, podlaga zato pa je dana v § 7 odz. Ker je razsodišče v zadevi rente že enkrat razsodilo, pa seveda ne gre, da bi obnovil postopek glede rente Pokojninski zavod sam in enostavno izdal nov odlok o renti ex tunc, nego sme izdati razsodbo v obnovljenem postopku po splošno veljavnih načelih obnove postopka le tisti organ, ki je v zadevi zadnji odločil, torej razsodišče.

Glede zavarovanja samega sme seveda tudi po razsodbi razsodišča Pokojninski zavod sam obnoviti postopek, ker spada vprašanje zavarovanja pred Pokojninski zavod in upravna oblastva.

Tudi zakon o zavarovanju delavcev (z. z. d.) o obnovi postopka pred sodišči delavskega zavarovanja nima nikakih določb, vendar morajo veljati tudi pri teh sodiščih ista načela kot v pokojninskem zavarovanju nameščencev. Isto velja tudi za sodišča

rudarskega zavarovanja, za katera pa je v § 38/6 pravil bratovske skladnice (p. b. s.) z dne 29. dec. 1937, Sl. N. 300/LXXXIX še izrečno določeno, da je obnova spora dopuščena v roku enega leta ob pogojih, predvidenih v sodnih postopkih, ki veljajo na področju dotičnega rudarskega sodišča prve stopnje.

Kakor dopušča torej § 69 pok. z. obnovo postopka pred razsodiščem pokojninskega zavarovanja v vprašanih zavarovanja, tako dopušča § 38 p. b. s. obnovo postopka pred sodiščem rudarskega zavarovanja v vprašanju rente. Javna korist brezpogojno zahteva, da uporabljajo te predpise analogno vsa razsodišča socialnega zavarovanja.

Slično kot v pokojninskem zavarovanju nameščencev je z obnovo postopka v vprašanju rente in v vprašanju zavarovanja tudi v delavskem zavarovanju po zakonu o zavarovanju delavcev (z. z. d.) in rudarskem zavarovanju po pravilniku bratovske skladnice (p. b. s.).

V z. z. d. ureja vprašanje glede rente § 110, ki v prvem odst. določa, da mora Osrednji urad za zavarovanje delavcev rento ustaviti ali zmanjšati, ako se naknadno ugotovi, da je bila renta priznana, odnosno določena, na podstavi zmote o dejanskih okoliščinah. Glede povračila take rente določa § 109/5 z. z. d., da se povračilo rente ali podpore, izplačane po predpisih, ne sme zahtevati, razen če je uživalec z neresnično trditvijo odločilnih činjenic ali s kaznivim dejanjem, ugotovljenim po sodni razsodbi, dosegel prejemanje rente ali podpore.

Ta § 110 z. z. d. je sličen § 26 pok. z. Osrednji urad ustavi lahko po § 110 z. z. d. vsako rento, če jo je bil priznal, ker je bil takrat mnenja, da obstoje vsi pogoji zanjo, a naknadno ugotovi, da so bile dejanske okoliščine drugačne. Vendar menim, da ima tudi § 110 z. z. d. v mislih le dejanske okoliščine, odločilne za rento samo, n. pr. ali je zavarovanec res nesposoben za pridobivanje, ali res nima zadostnega zaslužka iz drugega opravila, ali so pravice iz zavarovanja glede na dobo, ko ni bil delavec več zavarovan, ob zahtevanju rente še varovane, itd., ne pa tudi dejanskih okoliščin, odločilnih za vprašanje zakonitosti zavarovanja samega. Zato mora tudi Osrednji urad, ako hoče razveljaviti zavarovanje samo, analogno uporabiti §§ 128 in sl. zup.

Slično določbo kot § 110 z. z. d., ima tudi § 47 z. z. d., po katerem do hranarine nima pravice oni član, ki je nalašč povzročil bolezen, in se ne sme dajati podpora onemu rodbinskemu članu, ki je hote povzročil bolezen ali smrt zavarovanega člana. Če zve nosilec zavarovanja za ta dejstva šele naknadno, sme vzpostaviti za nazaj pravilno stanje, tako kot da bi obnovil postopek, a mu seveda ni treba najpreje obnavljati postopek in potem od-

ločiti o ustavitvi dajatve, marveč ustavi dajatev kar kratko malo po § 47 z. z. d.

Isti § 47 z. z. d. ima tudi določbo, da se sme hranarina kakor tudi podpora za porodnice odreči, ako se bolni član hote ne drži zdravniških navodil in s tem zavlačuje ozdravitev. Tu pa ne gre za obnovo postopka, nego za popolnoma nov postopek, ker nastopi sprememba glede podpore, kakor hitro dožene nosilec zavarovanja, da se bolnik ne drži navodil. Podpora se ustavi ex nunc s prvim prihodnjim rokom za izplačilo, s čimer je seveda včasih, ustavljena tudi za nekaj dni za nazaj, kolikor zakon določa izplačevanje tedensko za nazaj (§ 51 z. z. d.).

Po § 70 z. z. d. do invalidske rente nima pravice, kdor je namerno povzročil onemoglost ali kdor je povzročil svojo onemoglost, izvršivši hudodelstvo, ki je sodno ugotovljeno. Glede podpor in rent ob nezgodah določa pa § 92 z. z. d., da izgubi poškodovani zavarovanec, ako je namerno povzročil poškodbo, vsako pravico do odškodnine za to poškodbo; ako pa poškodovanec umre, dobiva njegova rodbina vendarle zakonite podpore in rente, toda če je poškodbo povzročil sorodnik, ki ima po zakonu pravico do rente, izgubi tak sorodnik vsako pravico do odškodnine, ako zavarovanec umre zaradi poškodbe.

Če nosilec zavarovanja za tako namerno poškodbo že ve, preden prizna rento ali podporo, rente ali podpore seveda ne bo priznal in se pri tem skliceval na gornje določbe zakona. Če pa za to zve šele naknadno, ustavi dajatev tudi za ves čas za nazaj tako kot pri obnovi postopka, a se tudi v tem primeru enostavno sklicuje le na gornje specialne določbe. Taka naknadna ustavitvev spada pa tudi v širši krog ustavitvev, ki jih določa § 110/1 z. z. d., ako se naknadno ugotovi, da je bila dajatev priznana na podstavi zmote o dejanskih okolnostih. Takrat, ko je nosilec zavarovanja dajatev priznal, je bil mnenja, da je nastala poškodba ali onemoglost po naravni poti, sedaj pa vidi, da se je zmotil, ker je rentnik namerno in protipravno pomagal sam.

Z. z. d. določa v § 94, da ima nosilec zavarovanja, ako poškodovanec po nezgodi namerno zaprečuje ali zavlačuje zdravljenje, pravico, da ga na račun njegove rente pošlje v bolnico ali zdravilišče, članom njegove rodbine mora dajati pa podporo v višini polovične hranarine; ako se poškodovanec brez zakonitih ali drugih važnih razlogov ne pokorava odredbam nosilca zavarovanja ali se ne da zdravniško pregledati, da bi se ugotovila njegova nesposobnost za delo, mu sme rento deloma ali popolnoma odvzeti.

Ti primeri so slični onim iz § 47 zzd. in niso razlog za obnovo starega postopka, marveč le za nov postopek, v katerem se renta odvzame ali zniža le za naprej.

Dočim § 110 z. z. d. v prvem odstavku odreja ustavitev ali zmanjšanje rente, ako se naknadno ugotovi, da je bila priznana na podstavi zmote o dejanskih okoliščinah, in velja taka ustavitev ali zmanjšanje po § 109 z. z. d. tudi za nazaj, če je rentnik dosegel rento z neresnično trditvijo ali s kaznivim dejanjem, pa § 110 v drugem, tretjem in četrtem odstavku govori o „obnovi postopka“, akoravno gre tu le za popolnoma nov postopek, potreben zaradi spremembe dosedanjega stanja.

Po drugem odstavku ima namreč poškodovanec, ki uživa rento, ako nastopi v njegovem stanju sprememba, ki vpliva na določitev odškodnine, pravico, v treh mesecih zahtevati od nosilca zavarovanja, da njegovo stanje znova preišče in določi novo odškodnino, prav tako je pa po tretjem odstavku nosilec zavarovanja dolžan, odrediti v treh mesecih „obnovo postopka“, če zve za tako spremembo v stanju uživalca rente ali za tako spremembo v dejanskih okoliščinah, ki vpliva na pravico ali višino rente.

§ 110 izrečno določa, da stopi ponovna odločba o ustavitvi, znižanju ali zvišanju rente v veljavo v roku prvega izplačila, ki dospe, ko se je vročila odločba. Izjema je seveda določba § 109 z. z. d., po kateri se sme zahtevati povračilo, če je dosegel rentnik dajatev z neresnično trditvijo ali kaznivim dejanjem.

O ustavitvi rente govori tudi § 111 z. z. d., če je rentnik obsojen na zapor preko enega meseca ali se odda v poboljševalnico, ako odide za več nego tri mesece v inozemstvo ali ako se inozemski državljani vrne na stalno bivanje v domovino, izvzemši določene primere. Taka ustavitev pa temelji le na spremembi dosedanjega stanja in se izreče z odločbo v novem postopku z veljavnostjo za naprej. Izjema bi bila lahko le, če zve nosilec zavarovanja za te razloge šele naknadno, a tudi tedaj sme po § 109 z. z. d. zahtevati povračilo le, če je dosegel rentnik prejemanje rente z neresnično trditvijo ali s kaznivim dejanjem.

Zakon o zavarovanju delavcev je tudi v določbah o ustavitvi rente nepopoln, ker nalaga le nosilcu zavarovanja dolžnost, da mora rento ustaviti, če se naknadno ugotovi, da jo je rentnik prejemal na podstavi zmote o dejanskih okoliščinah, zavarovancu samemu pa ne daje pravice zahtevati naknadno obnovo postopka, če se izkaže, da je bil njegov zahtevek rente protipravno odklonjen. Edina pravica, ki jo daje zavarovancu zakon, je ta, da sme zahtevati v treh mesecih novo določitev rente, ako se njegovo stanje spremeni, tako da je mnenja, da je renta sedaj pre nizka.

Natančnejše določbe o ustavitvi rente, o obnovi postopka in o novem postopku ima pa statut Osrednjega urada za zavarovanje delavcev in njegovih krajevnih organov, objavljen v Sl. N. št. 117-XXXIV, v. §§ 228—250.

V § 228 določa statut, da mora Osrednji urad, če nastane, ko se je izdala odločba o renti, sprememba v številu do rente upravičenih oseb ali če se najdejo novi upravičenci, ki izključujejo uživalce rent (§ 91 z. z. d.), izdati novo odločbo glede vseh upravičencev. Nova odločba stopi proti uživalcem rente v veljavo v roku prvega izplačila, ki dospe po vročitvi odločbe. Če se pa določi z novo odločbo višja renta od prejšnje ali če se določi renta za novo upravičeno osebo, se mora določiti ta renta od začetka pravice do rente v mejah zastaralnega roka za nazaj.

Če je prišel le kak nov rentni upravičenec zraven, je to sprememba, zaradi katere je treba v novem postopku izdati novo odločbo in priznati temu upravičencu rento seveda za ves čas, odkar ima pravico do nje, kolikor obroki rente, ki zastarajo v enem letu od dospelosti, še niso zastarani. Če se najdejo novi upravičenci, ki izključujejo uživalce rent, je pa nastopil prav za prav razlog za obnovo postopka z veljavnostjo za nazaj, ker je bilo že od začetka dejansko stanje drugačno nego ga je upoštevala odločba o renti, a § 228 statuta vendar določa, da nova odločba velja sicer za novo upravičeno osebo od začetka njene pravice, kolikor ni zastarana, proti uživalcem rente pa ne velja za ves čas za nazaj, marveč šele od prvega prihodnjega izplačila dalje. Seveda mora veljati tudi tukaj določba § 109 z. z. d., da jim sme nosilec zavarovanja ustaviti rento, odnosno zahtevati povračilo tudi za nazaj, če so dosegli prejemanje rente z neresnično trditvijo ali s kaznivim dejanjem.

Pravo obnovo postopka v prašanju rente odreja § 229 statuta, po katerem mora ravnateljstvo Osrednjega urada odrediti revizijo postopanja bodisi po službeni dolžnosti, bodisi na zahtevo neposredno prizadetega prosilca, če ni bila odločba že predmet sodbi sodišča delavskega zavarovanja in nista minuli dve leti, odkar je bila odločba izdana: če rentna seja ni bila sklepčna, če je sodeloval član ravnateljstva, ki za to ni bil upravičen, če je kak član ravnateljstva ali oseba, katere delovanje je vplivalo na vsebino odločbe, kršila svojo dolžnost na način, ki spada pod kazenski zakon ali disciplinske predpise, ali če prosilec navede ali Osrednji urad izve za nove činjenice in dokaze, ki utegnejo vplivati na odločbo; obnova postopanja ob zmoti o dejanskih okolnostih (1. odst. § 110 z. z. d.) ni vezana na noben rok; na osnovi obnovljenega postopanja izdana odločba ima v mejah zastaralnega roka (§ 109 z. z. d.) glede dospelih obrokov povratno moč, Osrednji urad pa ne more zahtevati povračilo predpisno izplačane rente.

Obnova postopka iz razlogov § 229 statuta je dopustna le v dveh letih po odločbi, pokrene jo pa lahko nosilec zavarovanja ali pa zavarovanec oziroma njegov rodbinski član, dočim obnova

postopanja iz razloga zmote o dejanskih okolnostih po 1. odst. § 110 z. z. d. ni vezana na noben rok in sme to obnovo pokreniti le nosilec zavarovanja. Z načelom spremembe pravnega stanja po obnovi postopka za ves čas za nazaj je v skladu tudi določba, da ima na osnovi obnovljenega postopka izdana odločba povratno moč. Ta povratna moč je omejena le z določbo, da Osrednji urad ne more zahtevati povračilo predpisno izplačane rente, i. s. brez dvoma zato, da ne bi trpel prejemnik rente, ki na prejšnjem nepravilnem stanju ni bil udeležen z lastno krivdo. Seveda pa nosilec zavarovanja ne sme zahtevati le povračilo predpisno izplačane rente, dočim sme po splošnem predpisu § 109 z. z. d. brez dvoma tudi tukaj zahtevati povračilo nepredpisno izplačane rente, če jo je prejemal rentnik ali njegov rodbinski član s pomočjo neresnične trditve ali kaznivega dejanja.

Obnova postopka iz razlogov § 229 statuta se odredi v dveh letih po odločbi, če ni bila odločba že predmet sodbi sodišča delavskega zavarovanja. S tem pa še nikakor ni rečeno, da potem, ko je razsodilo že sodišče delavskega zavarovanja, obnova postopka sploh ni več mogoča. Ta določba hoče le povedati, da ima ravnateljstvo Osrednjega urada pravico, odrediti obnovo postopka samo z lastno odločbo le, če še ni razsodilo sodišče delavskega zavarovanja. Če je razsodilo že to sodišče, seveda ne more odrediti obnovo postopka Osrednji urad sam, marveč le sodišče delavskega zavarovanja.

Tudi § 250 statuta večinoma ne uporablja izraza obnove postopka pravilno. Določa namreč, da Osrednji urad, odnosno njegovi krajevni organi spremenijo lahko svojo pravnomočno odločbo, izdano glede odškodnine za nezgodo ali rente za onemoglost, starost ali smrt, samo na osnovi „postopanja, obnovljenega“ po § 110, drugem in tretjem odstavku z. z. d., ali po § 229 statuta ali pa zbog spremembe števila upravičencev, odnosno zbog izvršitve pravice bližjega upravičenca, s katero se izključuje oddaljenejši upravičenec (§ 91 z. z. d.), dalje če se izda odločba o odpravnini po § 112 in 111, zadnjem odst., in § 88 z. z. d., če se izda odločba o ustavitvi rente po § 111, 94 in 110/5 z. z. d. in če se zmanjša renta po zadnjem odstavku § 95 z. z. d.

Slične določbe glede ustavitve dajatev kot zakon o zavarovanju delavcev imajo tudi pravila bratovske skladnice (p. b. s.). Po § 72 p. b. s. nima pravice do hranarine član, ki je povzročil svojo bolezen ali bolezen svojih rodbinskih članov hote ali s tem, da se je po svoji krivdi udeležil pretepa ali prepira ali pa s pijanstvom, člani njegove rodbine pa v takem primeru tudi nimajo pravice do brezplačnega zdravljenja, zdravil in drugih pripomočkov; hranarina ali podpora za porodnice se sme tudi odreči, če se bolni član hote ne drži zdravniških nasvetov in s tem za-

vlačuje zdravljenje; član, ki je s simulacijo ali na drug način povzročil škodo, je dolžan plačevati dvojne prispevke za bolniško zavarovanje, dokler ne povrne te škode.

Po § 90 p. b. s. izgubi ob priliki nezgode poškodovani član pravico na odškodnino, ako je poškodbo povzročil namerno.

Po § 125 p. b. s. izgubi rodbinski član, ki je namerno povzročil smrt zavarovanca ali upokojenca, vse pravice po p. b. s.

Po § 125 p. b. s. se mora ustaviti izplačevanje invalidske pomoči ali pokojnine osebam, ki so dosegle te pomoči s simulacijo, in morajo brez ozira na kazenske posledice nadomestiti vso škodo.

Po § 125 p. b. s. je treba invalidsko pomoč ali pokojnino ustaviti, če rentnik zopet postane sposoben za pridobivanje, prav tako se sme pa v celoti ali deloma ustaviti tudi, če se rentnik na zahtevo skladnice ne podvrže zdravljenju.

Tako kot § 110 z. z. d. določa tudi § 126 p. b. s., da je treba ustaviti ali zmanjšati invalidsko podporo ali pokojnino, ako se naknadno ugotovi, da so priznane na podstavi zmote o dejanskih okoliščinah, in da imata rentnik kakor tudi skladnica pravico do obnove postopka v treh mesecih, če nastopi kaka sprememba, ki upliva na pravico do rente ali na njeno višino; če se rentnik neče odzvati pozivu k ponovni preiskavi, izgubi pravico do rente, dokler se mu ne odzove; ponovna odločba o ustavitvi ali znižanju rente stopi v veljavo od dne prvega izplačila dalje, ki dospe po vročitvi odločbe.

Po §§ 127 in 128 p. b. s. se invalidska podpora in pokojnina lahko začasno ustavita, če je rentnik obsojen na zapor preko enega meseca ali se odda v poboljševalnico, kakor tudi če odide v inozemstvo.

V vseh teh primerih veljajo ista načela kot v pokojninskem zavarovanju nameščencev in v delavskem zavarovanju.

V vseh vrstah socialnega zavarovanja velja pravilo, da ne gre za pravo obnovo postopka, če je bilo prvotno stanje, ustvarjeno takrat z odločbo, pravilno in je le pozneje nastopila kaka sprememba. Nosilec zavarovanja mora uvesti zaradi take spremembe seveda nov postopek, to se pravi, vzeti zadevo v razpravo in izdati odločbo, s katero se ustvari novo pravno stanje od nastopivše spremembe dalje.

Če nosilec zavarovanja naknadno dožene, da je bilo stanje takrat, ko je bilo ugotovljeno z odločbo, v resnici drugačno nego se je mislilo, je treba pravno stanje spremeniti z veljavnostjo za nazaj, kolikor dopuščajo specialne določbe dotičnega zakona, da sme zahtevati nosilec zavarovanja tudi povračilo izplačanih datatev, sicer pa le ugotoviti, kako je bilo pravilno stanje že od začetka in od kdaj velja nova odločba o renti; pri tem pa ni treba, da bi se odločba še posebej sklicevala na obnovo postopka,

marveč lahko dajatev ustavi ali zniža z enostavnim sklicevanjem na dotično socialno določbo zakona ali statuta, razen morda kadar zakon ali statut v pravilnem smislu odrejata obnovo postopka ali kadar zahteva obnovo postopka zavarovanec ali njegov rodbinski član.

Kadar gre za vprašanje zavarovanja, o katerem z. z. d. in p. b. s. sploh nimata nikake določbe, dočim jo ima p. z. le v § 69 glede obnove postopka, kadar upravno oblastvo prejudicialno vprašanje drugače reši, in hoče nosilec zavarovanja zavarovanje razveljaviti, mora pa vsekakor najprej izreči, da obnavlja postopek, obenem pa lahko že takoj reši vprašanje zavarovanja, in sicer z analogno uporabo §§ 128 in sl. zup. Če je o vprašanju zavarovanja odločila že kaka višja upravna stopnja, mora nosilec zavarovanja seveda pri tej predlagati obnovo postopka.

Če hoče nosilec zavarovanja ustaviti rento ali drugo dajatev zato, ker po njegovem mnenju zavarovanje ni zakonito, mora obnoviti postopek analogno predpisom zup. in zavarovanje razveljaviti ter navesti razloge za to, obenem pa izreči, da se dajatev ustavlja, ker je odpadel prvi pogoj, t. j. zavarovanje. V pravnem pouku je treba napotiti zavarovanca ali njegovega rodbinskega člana v vprašanju zavarovanja na pristojno upravno oblastvo, v vprašanju rente pa na razsodišče.

Če je razsodišče v zadevi že enkrat izdalo razsodbo, sicer nosilec zavarovanja lahko naknadno z odločbo obnovi postopek glede zavarovanja, glede rente pa sam ne sme izdati novo odločbo, marveč predlagati obnovo postopka glede rente le pri razsodišču.

Isto velja, ako hoče zavarovanec ali njegov rodbinski član, ki mu je bilo zavarovanje ali renta odklonjena, pokreniti obnovo postopka glede zavarovanja ali glede rente. (Konec prih.)

Književna poročila.

Dr. Stražnický Milorad: Tumač trgovačkok zakon od 28. listopada 1937. „Jugoslovska štampa“, Zagreb 1939; vel. 8°, str. XV + 673, cena vezane knjige 150 din.

Dosedanje izdaje novega trgovskega zakona (NTZ) so ocenjene v Sl. Pravniku 1958, str. 97 in 252 in sl., in 1959 str. 257 in 309. Komentar v pravem pomenu ni nobena. To vrzel izpolnjuje šele pričujoča knjiga, obširno delo enega naših najboljših strokovnjakov na področju prometnega prava, ki je tudi bil član komisije za izdelavo načrta NTZ-a, žal le pri prvem delu in pri prvih dveh poglavjih drugega dela; pri več kot dveh tretjinah načrta je komisija pogrešala njegovo pomoč, ker je odšel v diplomatsko službo. Pisatelj graja v predgovoru terminološke nedoslednosti in jezične pomanjkljivosti novega zakona; v ta vprašanja se tu ne bom spuščal, omenim naj le, da ima v mnogočem prav, da se da v nekaterih primerih zagovarjati tudi nasprotno stališče, in da je v nekaterih primerih pomotna njegova trditev. Potem